

I ВСТУП

У вересні 1979 року мій батько промовив одне-єдине речення, що змінило моє життя. На той момент я вже закінчила коледж Маунт-Голіок і тепер, маючи на руках кілька відмов від різних медичних навчальних закладів, сиділа вдома й продумувала свій план «Б». Одного вечора, підіймаючись сходами до себе, я почула, як мій тато розмовляє з другом телефоном. Це було дуже незвично: батько ніколи не вирізнявся екстравертністю, тож телефонна розмова з приятелем була винятковим випадком. Я застигла за прочиненими дверима до його кабінету й прислухалася.

«Так, — сказав він, — діти неймовірно швидко ростуть, еге? Я такий гордий, що вже наступної осені моя донька Меґ піде вчитися в медичну школу. Тільки вона ще не знає в яку».

Мені запалало всередині. Здавалося, наче я от от упаду. Що він щойно сказав? *Медична школа?* Мені вже відмовили купу разів. *Вже наступної осені я піду вчитися в медичну школу? Як він міг таке сказати?* Що він знає такого, чого не знаю я?

Власне, його слова не змінили моєї долі. На неї вплинули тон, розставлені наголоси та його впевненість. Мій батько вірив у мене так, як не вірила я сама; ба більше, він був готовий підставити під удар власну репутацію перед своїм другом.

Щойно я відійшла від дверей, серце закалатало вдвічі швидше. Я була схвильована й піднесена, тому що батьківська впевненість дала мені надію. Ще з ранніх підліткових років я мріяла вступити до медичної школи. І, як можна здогадатися, восени 1980 року я це зробила, як і сказав мій батько. Він часто мені телефонував і розпитував про мої пари. Чи все мені зрозуміло в оперативній хірургії? Чи старанно я вчу гістологію? Чи потрібні мені предметні скельця, щоби просто щось подивитися для задоволення? Хай що я відповіла б, він, однак, надсилав мені посилку з ними, щоб я не нудьгувала за домашнім завданням вечорами п'ятниць.

Не зрозумійте мене неправильно. Мій батько й не подумав би переносити свої амбіції на життя дітей. Ба більше, він багато разів відмовляв мене йти в медицину, адже добре знав, куди котиться система охорони здоров'я у США. Я сама цього хотіла. Чи це через бажання його задовольнити? Та ні, мені це не було потрібно. Я хотіла бути медикинею, бо прагнула стати для нього — ортопеда — другом. Цей чоловік пускав мене до операційної та дозволяв годинами дивитися, як він працює. Для мене не існувало нічого крутішого, і я хотіла теж цього навчитися.

Мій батько надав мені впевненості. Спостерігаючи, яким шанованим чоловіком він був у медичній галузі та в нашому домі, я знала: для його довіри є вагомі підстави. Він міг сказати будь-що, і я завжди вірила в його слова.

Він також заклав у мене віру в себе. Не пам'ятаю, як саме, але він завжди казав, що я здатна зробити будь-що, що тільки захочу. Як він згадував, серед його однокурсників було не так багато жінок, але

всі вони неперевершені у своїй галузі. І якщо їм це вдалося, то і я зможу.

Мій тато завжди стежив за тим, щоб я знала: він мене любить. Він був доволі ексцентричним, тихим, нетовариським і вкрай розумним чоловіком. Батько публікував свої статті різними мовами й жартував, що лише повне чудило піде працювати патологом (ким, власне, він був). Але він любив мене. Я була його доцею, і це була велика честь. Чи часто тато про це мені казав? Ні, він був зовсім неговірким. Тоді звідки я могла це знати? Я знала, тому що чула, з якою стурбованістю він говорить про мене з мамою. Я бачила, як він плакав, коли ми з братом їхали на навчання. Він часто приходив підтримати мене на спортивних змаганнях, хоча й пропускав переважну їх більшість. Але це було дрібницею. Він вважав мене неперевершеною спортсменкою, і я це знала (насправді він був зависокої думки про мої здібності, але я не хотіла розвіювати його ілюзії). Я знала, що тато любить мене, тому що він улаштовував спільні відпустки для всієї нашої сім'ї. Нерідко я ненавиділа ці поїздки, особливо в підлітковому віці, але він усе одно брав мене. Він знав те, чого не знала тоді я: ми маємо проводити час разом. Ми маємо бути в одному таборі. В одній ідальні. На одній гірській стежці та в одному каное.

Мій тато стояв за мене горою, і тому мені було майже соромно будувати якісь стосунки. Він захоплювався полюванням, і кожен хлопець, з яким я зустрічалася, мав добре це знати. Одразу на вході до нашого будинку зі стіни на них дивилася лосина голова, і мій батько всіма силами давав їм зрозуміти, хто саме її туди повісив. Він вважав це хорошим почуттям гумору, а я — страшною ганьбою. Але так

він захищав мене: не від підлих парубків чи монстрів, а радше від самої себе. Я була надто молода й наївна, і він знав це ліпше за мене.

Мій батько не мав добре підвішеного язика, але дуже часто і слухачем був таким собі. Іноді він ловив гав і замикався в собі. Коли я навчалася в медичній школі, ми ходили з ним на пробіжки, протягом яких він міг по кілька разів питати про одне й те саме. Відповіді ніколи не чекав — одразу ж починав думати про щось своє. Мені було байдуже. Я просто відповідала те саме.

З проблемами завжди було ліпше звертатися до нашої матері, але я також знала, до кого йти по допомогу в разі загрози життю чи здоров'ю — до татка. Він був міцним, серйозним, любив свою родину понад усе, і найважливішою, на його думку, місією для нього було добре піклуватися про сім'ю. Справді, ніхто з нас не може заявити про протилежне.

Мій батько вже давно став літнім чоловіком, і тепер я турбуюся про нього більше, ніж він про мене. Але я чудово даю собі раду, бо він добре мене вчив. Ми більше не ходимо з ним на пробіжки. Він ледь перебирає ногами, сколіоз вигнув його хребет у велику дугу, а ще він досі перепитує в мене одне й те саме по кілька разів — не тому що літає десь у хмарах під час розмов, а тому що його починає підводити пам'ять. Його маківку тепер вкриває лиш ріденьке сиве волосся, але що точно не змінюється, то це його ексцентричність, відлюдькуватість і любов до мене. Він — хороша людина.

Більшість із вас — також хороші чоловіки, але ви стали предметом насмішок у культурі, що зовсім вами не переймається, тривалий час зневажає ваш авторитет у контексті сім'ї, заперечує вашу цінність

і намагається викривити ваші уявлення про власну роль. Та я вас запевняю, що тати здатні змінювати життя, як це зробив мій тато. Ви лідери з народження, і ваша родина покладається на ті ваші риси, що притаманні лише татусям. Ви не дарма народилися чоловіком, і ваша дочка прагнутиме вашої підтримки, яку ніколи не зможе дати їй мама.

Кожне ваше слово, кожна усмішка та прищеплені сімейні цінності матимуть надвелике значення для вашої доньки.

Я хочу, щоб ви дивилися на себе її очима. Це потрібно не лише для неї, а й для вас, адже, якби ви хоч на десять хвилин побачили себе з такого боку, ваше життя кардинально змінилося б. Світ будь-якої дитини обертається навколо її батьків. Якщо твоя мама рада, в тебе вже прекрасний день. Якщо тато весь на нервах, то й у тебе всередині все стискається і стає зовсім не до уроків.

Світ вашої доньки набагато менший за ваш — не лише фізично, а й емоційно. Він значно крихітний і тендітніший, адже її характер ще м'який і тягучий, як свіже тісто для випічки. Щоранку ви берете це тісто в руки, викладаєте на стіл і починаєте його старанно вимішувати. Надалі кожен ваш рух позначатиметься на тому, якою стане ваша дитина.

Ми з вами вже давно вкриті хрумкою скоринкою. Життя добряче нас потріпало, понижило або й ледь не вбило. Та ми вижили, і зовсім не тому, що батьки нас досі люблять. Ми вижили, бо нам уже потрібна чужа турбота — від друга, коханої людини чи дитини. Щоранку ми знаходимо в собі сили, тому що у світі є ті, хто нас любить.

Ваша донька знаходить сили встати з ліжка, бо у світі є ви. Ви були тут задовго до неї, і саме завдяки

вам з'явилася вона. Епіцентр її крихітного світу — це ви. Друзі, рідні, вчителі, тренери матимуть на неї різний вплив, але ніхто з них не зможе сформувати її характер так, як людські руки виміщують тісто для хліба. На це здатні лише ви, адже ви її тато.

Татусі, ви зовсім не усвідомлюєте своєї могутності. Цією книгою я прагну показати вам те, як ваша сила може допомогти поліпшити ваше спілкування з донькою, наскільки воно може стати насиченишим, скільки втіхи та щастя воно може принести вам і вашим близьким. Описані далі ідеї надзвичайно прості. Проте, як ми всі знаємо, найпростіші істини приживаються найважче. Ми всі знаємо, що любити треба більше. Знаємо, що треба бути терплячішими, відважнішими та сумліннішими. Та чи під силу це нам?

Певною мірою усе залежить від вашої позиції. Вам може здатися, що більше любити свою дитину — це складно, але для неї це дуже просто. Думка, що ви маєте бути героєм для своєї доньки, може гнітити, але часто це зовсім неважко. Вам не потрібно мати диплом психолога, щоб уміти поговорити з дочкою про Бога, секс і смиренність. Для цього треба просто бути батьком.

Для своєї книги я не вибирала батьківських рис та обов'язків навмання. Упродовж багатьох років я спостерігала й спілкувалася з вашими доньками і добре чула, що вони про вас кажуть. Так само я розмовляла з безліччю татусів. Я лікувала дочок і консультувала родини. Я читала тексти з психіатрії, дослідження, журнали з психології та педіатрії, а також релігійні вчення. Це все було моєю роботою. Та от що я скажу: жодна наукова стаття, жоден збірник діагнозів, жодна лекція не почнуть зміню-

вати життя маленької дівчинки так, як це зробить хоч якась взаємодія з батьком. Цьому немає рівних.

На думку вашої доньки, ніколи не пізно поліпшити ваші з нею взаємини. Тож дійте. Вашій дочці потрібні ваші наставництво й підтримка, їй хочеться і треба мати з вами сильний зв'язок. І, як відомо всім успішним татусям, вам це потрібно не менше. Ця книга розповість вам, як зміцнити цей зв'язок або відбудувати його наново і як зробити так, щоб він визначив правильний напрям життя вашої доньки — і вашого теж.